

30.4.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: hallintovaliokunta perjantai 30.04.2021 klo 11.15 / O 48/2019 vp

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet

Hallintovaliokunta on pyytänyt Tullilta kirjallista asiantuntijalausuntoa säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutumisesta. Erityisesti lausunnossa on pyydetty kuvaamaan hallituksen esitysten vaikutusten arvioinnissa havaittuja puutteita ja ongelmia sekä arvioimaan myös jälkikäteisen seurannan ja arvioinnin vaikuttavuutta.

Tulli esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Taloudellisten vaikutusten arviointi

Lausuntopyynnössä todetaan, että taloudellisten vaikutusten arviointi on ollut ainakin osin puutteellista ja, ettei sellaisia vaikutusarvioita ole voinut esittää, jotka olisivat vaatineet lisärahoitusta. Tullissa on aiheutunut ongelmia siitä, että viranomaisille on asetettu velvoitteita, joiden toteuttamiseen ei ole osoitettu määrärahaa.

Esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 60/2018 laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta todetaan, että taloudelliset vaikutukset kohdentuvat laissa esitetyistä valvontatehtävistä vastaaville viranomaisille (sekä soveltamisalaan kuuluville digitaalisia palveluja yleisölle järjestäville organisaatioille), sen sijaan muiden valtion viranomaisten osalta kustannukset todetaan katettavaksi olemassa olevista määrärahoista. Tätä perusteltiin sillä, että saavutettavuusvaatimukset eivät ole kaikilta osin uusia, jolloin niiden taloudelliset vaikutukset eivät jatkossa muodostuisi merkittäviksi. Saavutettavuusvaatimuksista todetaan, että ne ovat olleet osa erilaisia kansallisia suosituksia jo pitkään ja ne olisi pitänyt jo toteuttaa ennen lainsäädännön velvoittavuutta osana perustuslaissa turvattua yhdenvertaisuuden toteuttamista ja hyvän hallinnon järjestämistä. Esityksessä todetaan, että lakisääteisten saavutettavuutta koskevien vaatimusten kustannusvaikutukset johtuvat osittain siitä, ettei niitä ole riittävästi huomioitu jo aiemmin, vaikka käyttöä on pyritty edistämään informaatio-ohjauksen keinoin. Tämän vuoksi vaatimusten toteuttamiseksi ei suunniteltu uusia määrärahoja, vaan kustannukset todettiin katettavaksi virastojen ja laitosten olemassa olevista toimintamenomäärärahoista osana normaalia tietohallinnon ja viestinnän kehittämistä.

Vastaavasti tiedonhallintalain vaikutusten arvioinnissa (HE 284/2018) kustannusten arvioitiin olevan katettavissa olemassa olevien resurssien hallinnollisella uudelleen järjestelyllä sekä voimavarojen uudelleen kohdentamisella. Esitykseen sisältyvän

sääntelyn todettiin korvaavan ja tarkentavan olemassa olevaa sääntelyä eikä merkittäviä taloudellisia vaikutuksia tunnistettu.

Kummankaan yllämainitun esityksen vaikutusten arvioinnissa ei ole realistisesti otettu huomioon erilaisessa lähtötilanteessa olevien viranomaisten resursseja lainsäädännön edellyttämien muutosten toteuttamiseen. Taloudellisten vaikutusten arviointi on osoittautunut myös varsin hankalaksi.

Tullin ulkomaankauppa- ja verotusosaston vastuualueella merkittävät lainsäädäntömuutokset laaditaan Euroopan unionin tasolla, mutta vaikutusarvioidaan kansallisesti. Unionin tullikoodeksin 952/2013 edellyttämään suureen järjestelmäuudistukseen ei ole EU-rahoitusta. Koodeksin ja sille alisteisten asetusten kustannusvaikutukset arvioitiin liian vähäisiksi ja kokonaisuudistukseen osoitettu lisärahoitus on päättymässä. Hankkeen jatkaminen on välttämätöntä sekä EU-lainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi, että Suomen ulkomaankaupan sujuvan toiminnan varmistamiseksi. Uudistuksen loppuunsaattaminen edellyttää lisärahoitusta. Edelleen arvioon sisältyy kuitenkin pitkästä aikavälistä johtuen merkittäviä epävarmuuksia. Tämänhetkisen arvion mukaan alkuperäisen ja sen lisäksi tarvittavan rahoituksen yhteismäärä vuosina 2015—2025 on noin 120 miljoonaa euroa, joka tarkentuu, kun sopimuksia toimittajien kanssa tehdään.

Euroopan yritystilastoasetuksen 2019/2152 osalta tehtiin vuonna 2019 vaikutusten arviointi Tilastokeskuksen toimesta ja se käsiteltiin myös eduskunnassa. Yritystilastoasetuksen toteuttamiseksi on sekä EU:n että kansallisen tason rahoitusta. Intrastat2-projekti sai EU-rahaa 250.000 euroa. Valitettavasti Intrastat2:n osalta kustannukset arvioitiin kuitenkin alakanttiin, minkä vuoksi kansalliseen rahoitukseen on noin 250000 euron suuruinen lisätarve.

Sen sijaan Tullissa onnistuttiin brexitiin liittyvissä arvioinneissa (budjettitarve, lisähenkilöstötarve, tulli-ilmoitusmäärän lisäys), jotka liittyivät EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppa- ja yhteistyösopimukseen.

2. Jälkikäteisen seurannan ja arvioinnin vaikuttavuus

Tullissa ei ole havaintoja juurikaan lainsäädännön jälkikäteisestä seurannasta. Lainsäädäntöuudistusten jälkikäteiseen seurantaan tulisi panostaa aiempaa enemmän arvioimaan varsinkin taloudellisten vaikutusarviointien toteutumista.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisussa 1/2020 esitetyt vaikutusarvioinnin kehittämistarpeet ovat kaikilta osin kannatettavia.

Hannele Kajastie
lakimies